

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izbaža 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 glđ., za pol leta 1 glđ. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovolijo pošiljati (frankirani) vredništvu (Reiserstrasse 8), naročnine, oznanila in reklamacije pa založništvu: tiskarju J. Leonu v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 10 kr.

Mnogojezičnost pri odgoji.

Naš čas s svojimi železnicami in zelo razvitimi komunikacijskimi sredstvi je v veliki meri naklonjen mnogojezičnosti. Ako je kdaj veljala, tako velja danes resnična stara prislovica: „Quot linguas calles, tot hominis vales“ (Kolikor jezikov znaš, za toliko ljudi veljaš). Od vseh strani sliši se prepevati hvala mnogojezičnosti, in tudi odgoja se z vso energijo zaganja na to stran ter postane poliglota (mногоjezična).

Nij nam namen tukaj povdarjati korist, katerega daje znanje mnogih jezikov. Vsak jezik je blagoslovljena škrinja, napolnjena z dragocenostmi duha. Vsak stavek, katerega ne samo ne izustimo, nego ga tudi v mislih spremljamo, vsaka beseda, katere ne izgovorimo samo, nego jo tudi zapopademo in čutimo, vsaki književen proizvod, iz katerega zajemamo, so take divne dragocenosti. Vsaka taka dragocenost ima svoj osobiti, rekel bi jedinstveni značaj, podeljen ji po duhu dotičnega jezika — značaj, kateri se ne da z nikakim prevodom, z nikako izpeljavo v drugem jeziku iztolmačiti brez izgube svoje jedinstvenosti. Ves človeški duh je vložen v take lepote (jezika), in več ko jih kateri ima, za toliko bogateji je.

S znanjem drugega in tretjega jezika povzdignemo se na novo stopnjo, do zvišenega in krasnejšega sloga (štila). Svet spoznanja se v nas drugače odseva in harmonično dopolnjuje.

O praktični vrednosti jezikov mnogo govoriti gotovo nij potrebno. Mnogojezičnost je neobhoden zahtev novoveke izobraženosti in uprav zavoljo tega je ona važna stvar pri moderni odgoji. Vendar ima tudi mnogojezičnost svoje nevarne strani, brezna, glede katerih je treba opreznosti.

Nad vso osebno razcepljenost vzdigujejo se gramatikalne oblike, iz kojih zajemlje (mногоjezičnost) svoj izraz.

Ni pa misliti, da je ta izraz v dveh ali večih jezikih običajen ali popolno taisti. Ako je misel, katero izrečemo, po nekaterih oblikah v dveh jezikih blizu taista (to odločno trdimo, kakor hitro se tiče zloženjših in abstraknejših stvari) — se nežni pečat čutenje toliko manje da potreti, kolikor bolj smo se trudili, izraz, v katerega so vtkani ti občutki, zamenjati z izrazom v drugem jeziku.

Ravno na to se opira malospoznana važnost in upliv materinega jezika. Naj govori človek deset jezikov, tako, kakor s pomočjo materinega ni mu mogoče izraziti se v nobenem od vseh. Srce njegovo visi in živi le samo na tleh dragih mu oblikah, in to že od tega časa, ko se je jelo njegovo srce prav razvijati, odkar je njegov duh začel pomniti blagi materni jezik. In kdorkoli

zna več jezikov, hvali naj Boga, občutke svoje naj pa javi prijatelju ali prijateljici rekoč: Ako izliješ svoje srce, v nobednem jeziku te nebo kdo tako popolnoma razumel, nego če storiš to v materinem.

In ko bi jezik ne bil orožje v borbi za narodno hegemonijo, že iz tega vzroka bilo bi razumljivo, zakaj čuva vsak narod svoj jezik kot blaženo svetinjo.

Pri učenju jezikov je materin jezik naravna zakladnica cele jezikovne sisteme, in to že zato, ker smo se pred vsem najprej naučili materinega jezika. Odnosaji so nedolžni na stvari, pa znanje vsakega sledečega jezika, katerega se učimo, odnaša se na stvari ali misli komaj posredno, t. j. pomagajo nam že znani izrazi materinega jezika. Jasno je pa ko solnce, da posredna vez ne more biti tako močna in vztrajna, kakor ona neposredna spojitve znakov in stvari.

Združiti cel svet obdajajočih nas predmetov in prikazni v primerne značice jezika, je tako ogromno delo, da se ne moremo dosti začuditi, kako zamore otrok to herkulsko nalogo v dveh, treh (prvih) letih le približno prevladati. Za dalna tri leta nastaja zopet novo delo, delo spojenja in razlikovanja, kateremu je smoter (cil), da se vse to, kar dete umé in izgovarja, spravi v primeren red. To je začetek logičnega dela — otročja razsodnost se začenja razvijati.

To logično delo traja sicer skozi celo daljno življenje, kajti človek se nikdar ne izuči; ali tako intenzivno in vidno ni nikoli, kakor v prvi nježni dobi detinstva.

Da se miren napredek tega delovanja, katero dete vrši brez vsakega učitelja le po napotku narave, toraj samostalno, in katero je baš zbog tega njegovo lastno delo*) in zakladnica vseh bodočih duševnih slik, z ničim ne moti ali pretrga, na to mora biti obrnjena glavna pedagoška pazljivost v tej dobi odgoje.

In ta naraven in svoboden tečaj prvega vkristalizovanja duha se v resnici, in to nevedoma pretrga, kadar pridemo šestletnemu ali morda še komaj triletnemu otroku z drugim jezikom.

Otročja misel se skoz to obrača od stvari, katere se je trudila zapopasti nazivaje jih v maternem govoru, in čijih svojstva in odnose se je trudila spoznati samo s prostim opazovanjem ali s samostalno sodbo (ogrenj gori, železo je težko, črno, hrapavo itd.) in vleče se posilno v novo, neznano ji oblast drugega jezika. Tukaj se jej nalaga, ne še dovršeno delo spojenja stvari s primernimi značicami z novič začeti, in to na podlagi drugega jezika.

Se tuje v prvem krogu zelo mu milih stvari (opazovanih predmetov in dogodkov), je komaj začel otrok te stvari vravnati in vredovati — še je tuje v drugem krogu, v krogu materinega jezika, s čega bogastvom izrazov in oblik se dosega še nij mogel seznaniti: in že se sili v tretji krog, v krog novih konvencionalnih znakov, na katerih dete ne najde nič zanimljivega. Namesto da svoje delovanje podaljša, mora znanje, katerega si je s svojim delom pridobilo, pretočiti v nove konvencionalne znake. Surovost!

Otrok sicer prenese ta eksperiment, pa le na škodo naravnemu razvitku duha in mišljenja. Iz čilega, svoje okolice poznavšega, premišljuječega odgojenca, kateri se v tem, kar vidi in premišljuje v znanem mu materinem jeziku pravilno izraža, napravimo — papiga!

Poznal sem krasne eksemplare takih žrtev, katerih roditelji so s se posebno veselili, da govore česki in nemški in morda tudi francoski pa opazoval

*) Ne bo več dolgo trajalo, in nastopil bo drug način obrazovanja duha, kateri pa ne bo več samostalno delo odgojenca, nego posilno vlivanje koncentrovanega učnega gradiva v šoli.

sem njihovo največo nevednost, ne le glede izraževanja v katerem koli jeziku, nego tudi glede spoznavanja in razsodenja v občem, posebno sem pa zapazil neko nedetinsko in nelepo lenost v mišljenju, katero se zbog jezikovnih eksperimentov ni moglo razviti.

Naše pravilo v odgoji bilo bi toraj to le: Naprej osnov, potlej galerije, najprej materin jezik in še le pozneje*) druge jezike, ali po Komenski-ju: naprej stvari, potem značice!

IZ ČESKEGA PO DR. G. LINDNERJU.

Deček in ptica.

Praktična obravnava pesmi šte. 78, II. berilo.

(4. šolsko leto.)

I. Uvod.

Kateri letni čas je zdaj? — Pomlad. — Je li pomlad veseli letni čas in zakaj? Kdo pa nam naznanja veselo vigred? — Cvetice, ptice, toplo solnce. — Katere ptice prištevamo k oznanovalkam pomladi? — Kukovico, lastovko, škrjančka itd. — S čim pa nam naznanjajo ptica pomlad? — S svojim prihodom. — Kje so pa bile med časom mrzle zime? — V toplih krajih. — Kako pa imenujemo tiste ptice, ki so samo v pomladi in med poletjem pri nas? — Selivne ptice. — Zakaj pa gredo te ptice v jeseni od nas? — Ker nimajo žuželk, gosonic itd. da bi je zobale. — So nam tedaj selivne ptice koristne? — Zakaj smo veseli, ako se selivne ptice vrnejo? — Ker nam pojejo vesele pesmi. — Glejte! Selivne ptice so tedaj večinoma tudi pevke, katere nas razveseljujejo s svojim milim in mičnim petjem. Ponovi to B.!

Kaj pa si delajo ptice v pomladi? — Gnezda. — Kje si narejajo ptice pevke svoje gnezdo? — Na zemlji, v grmovju, na drevesih itd. — Zakaj si pa delajo gnezda? — Da imajo mladiče. — Bi bilo lepo, ako bi ptice preganjali? — Ali smemo pticam gnezda razdirati in jajca jemati? — Kaki ljudje preganjajo ptice? — Hudobni, neusmiljeni. — Kaj si zaslužijo taki ljudje? — Ostro kazen. — Kdo pa posebno rad hodi iskat ptičjih gnezd? — Dečki. — Glejte! Nekateri fanti ninajo sicer volje, da bi mladiče vzeli ali gnezdo razdrli; pa radovedni so in zato hodijo večkrat v gnezdo gledat, in delajo na ta način starim ptičkom veliko strahu. Včasih postanejo stari tako plahi, da se ne upajo blizu gnezda, in mladiči morajo potem umreti. Taki dečki so tudi hudobni in zaslužijo ostro kazen. Ponovi, kaj sem vam povedal K.!

Zdaj pa vzemite berilo in brali bodemo nekaj o dečku in ptici!

2. Učitelj prečita celo pesem in učenci gledajo v bukvice.

3. Nekateri izmed boljših bralcev preberejo tudi berilo 2—3krat.

4. Učenci berejo posamezne kitice, učitelj pa popraša po pomenu manje znanih izrazov in vsebini težjih stavkov, ter sestavi glavno misel vsake kitice, kakor sledi: Beri prvo kitico! Kdo govori to, kar se v prvi kitici bere? — Ptica. — H komu govori ptica? — K dečku. — Kje je bil deček? — Gnezdu se je bližal. — Kaj je mislila ptica? — Da bo fant gnezdo

*) Ko bi se pri zelo zastarelih uredbah današnje razvite civilizacije moglo govoriti o naravni odgoji, rekel bi: „Pred 12. letom nikakega družega (živega) jezika“. Ker pa je znanje drugih jezikov dandanes zelo potrebno, spomin pa tem dalje slabi, znalo bi se pri odgoji osmo leto določiti kot najnižja meja, da se začne z drugim živim jezikom.

vzel. — Se je li ptica bala? — Kako pa vemo, da je bila ptica v strahu? — Ker je dečka prosila. — Zakaj rečemo gnezdice? — Ker je bilo gnezdo majhno. — Kaj še ptica fantu pove? — Da so v gnezdu mladi ptički. — Kaki so pa bili ptički? — Revni, goli in nagi. — Kako lahko to kratko povemo? — Ptiči so bili negodni. —

Misel prve kitice je tedaj:

Ptica prosi dečka, da naj pusti gnezdo, kajti v njem so negodni mladiči.

Ponovi, kaj sem rekel P!

Čitaj drugo kitico! Kdo je to govoril? — Ptica. — Kako pa imenuje stara svoje mladiče? — Revčke. — Kdo pa je revček? — Kateri si ne more pomagati. — Kaj pa prosi ptica dečka? — Naj ne hodi blizu gnezda. — Kaj pa obljubi starka fantu, če jo bode ubogal? — Da mu bode pesmico pela. —

Misel druge kitice je:

Ptica dečka zopet prosi, naj se ne bliža gnezdu, ter obljubi zapeti pesem, če jo bode ubogal.

Ponovi S.!

Beri tretjo kitico! Ali se še je fant vedno bližal gnezdu? — Kako pa vemo? — Ker ptica zopet prosi. — S katero besedico se nam pove, da je bila ptica že v strahu? — Besedica „o“. — Kaj pa pravi starka o mladičih? — Da se vsakega boje. — Cesar bi se mladiči prestrašili? — Črnih oči. — Zakaj reče ptica, da bi se ptički ravno „očes“ prestrašili? — Ker je vedela, da hoče fant v gnezdo pogledati. —

Misel tretje kitice je:

Ker se fant gnezdu vedno bolj bliža, zato še ptica enkrat prosi, naj ne hodi gledat mladičev, ker oni bi se ga močno prestrašili.

Ponovi R.!

Čitaj četrto kitico! Kaj bi deček rad videl? — Gnezdice revnih ptičkov. — Kak je bil deček? — Mlad. — Kateri zna te dve vrstici tako povedati, da bodo besede tako postavljene, kakor navadno govorimo? — Mlad deček bi rad videl gnezdice revnih ptičkov. — Ali je fant zdaj ubogal? — Katere besede nam to povedo? — Na prošnjo ptičice, le od daleč gleda je. — Kako lahko rečemo namesto „prošnjo ptičice“? — Na ptičicino prošnjo. — Katero besedo nam nadomesti besedica „je“? — Gnezdo. —

Misel četrte kitice je:

Fantič bi sicer rad videl gnezdo, pa na prošnjo ptičice matere, ga le od daleč gleda.

Ponovi Z.!

Beri peto kitico! Kam je zdaj starka zletela? — V gnezdo. — Kaj je tam storila? — Ljubčke čuvala. — Kako se tedaj tukaj mladiči imenujejo? — Ljubčki. — Kako pa čuva ona ljubčke? — Ona jih varno čuva. — Kako bi to drugače povedali? — Ona jih skrbno varuje jih pokriva. — Kaj še starka tudi dela? — Dečka gleda in hvali. — Zakaj hvali dečka? — Da je ubogal in ni šel k gnezdu. —

Misel pete kitice je:

Ptica zleti v gnezdice k svojim mladičem, ter hvali dečka zaradi ubogljivosti.

Ponovi B.!

Ali bi deček rad videl gnezdo? — Zakaj pa vendar ni šel gledat? — Ali je deček prav storil, da je ptico ubogal? — Kakšen je bil tedaj deček? — Kaj se tedaj učimo od dečka? — Ubogljivosti. —

Glejte! Fant bi bil zelo rad videl mladiče, pa ker je ptica milo čivkala in ga s tem lepo prosila, naj pusti mladiče, ni šel k gnezdu, da bi ne delal skrbi materi in ne strašil mladičev. Deček je bil dobrega in usmiljenega srca.

Ponovi, kaj sem vam povedal S! R! —

Ponovi misel prve, druge, tretje, četrte, pete kitice K! P! M! S! R!

5. Pesem se večkrat prečita in učitelj pazi, da učenci vse besede prav naglašujejo.

6. Pesem se memorira.

7. Berilo se od kitice do kitice pregleda in učenci se opozorijo na ločila in težje besede v pravopisnem obziru.

8. Učenci pesem iz spomina napišejo.

9. Naloga: Napišite glavno misel vsake kitice na tablo!

10. Glavne misli posameznih kitic se lahko narekujejo in tvarina se piše tudi na šolsko tablo, da se dela občna poprava.

Josip Lasbahar.

Učiteljska pisma.

III. *)

Slovenski učitelj, ki hladnim očesom razmotriva življenje v svojem narodu, vidi v njem neizmerno temnih prôg. Vzgoja je pri nas zelo pomanjkljiva.

Največji slovenski pedagog, slavni vladika A. M. Slomšek videl je to temno progo. Zato in prav samo zato ustanovil je „Drobtinice“. Kateri je je enkrat čital, ne bo jih zabil nikdar več. Koliko zlatih naukov najdejo stariši v njih! Koliko zrn najde učitelj v teh spisih! V Drobtinicah vidiš Slomškega pedagoga.

In Drobtinie ni več. Naše ljudstvo in narodni učitelj jih pogrešata. —

Mnogo mojih kolegov pozna pedagogični časopis „Schule und Haus“, katerega vredujeta Eichler in Jordan. Odkritosrčno rečeno, jaz še temu enakega časopisa nisem čital. „Časopis v napredek vzgoje in poduka“ je njegova deviza, katero res natanko izpolnjuje. Čisto nove in izvirne sestavke iz vsakdanjega življenja najdeš v njem v lahko razumljivej besedi; gotovo je stariši in sploh vsi prijatelji mladine z radostjo prebirajo. In kako iskreno, ognjevito bori se za vse dobro, lepo in plemenito! Srečen narod, v katerega prosveto deluje tak list.

In kaj pa mi Slovenci? Mar našim starišem ni treba takega lista? Li je pri nas vzgoja že tako uzorna, da podučevanja ni več potreba? — Kje je več nenaravne vzgoje, ko ravno pri nas? — Slovenskega Rousseau-ja bi nam trebalo, ki bi pobijal z ognjevito besedo krive nazore o vzgoji, ki so udomačeni še pri večini našega naroda! — Jaz naravnost trdim, da ravno našemu slovenskemu narodu je potreba takega lista, ki bo stariše podučeval v vzgoji. In ravno nam, slovenskim učiteljem, treba takega lista, ki bo vezal šolo z domom. Žalibože, da je tedaj ta vez mej stariši in učitelji tako rahla! Li je potem učitelju možno uspešno delovati, ako ga stariši ne umejo, ako ga z vsemi svojimi močmi ne podpirajo, ako mu celo nasprotujejo! V zadnjem slu-

*) Mi se sicer z vsebino tega pisma po vsem ne vjemamo; ker pa se nam po njem sprožena misel vredna zdí, da jo predložimo občinstvu v resno pretresovanje in ker iz prepričanja izvirajoče mnenje vsakega poštenjaka vsikdar primerno spoštujemo in cenimo, podamo tó pismo vrlega našega sotrudnika brez opazke čast. bralcem v blagovoljno pre-sojo. Morda nam dojde v tej zadevi kak glas tudi od druge strani.

čaju je ves njegov trud zaman. Kar on v šoli sezida, razrušijo doma stariši. In kaj je temu krivo? — O, največkrat to ni hudobnost, niti sovraštvo do učitelja, nego — nevednost! — Res je, učitelj lahko ustmeno stariše pouči. Vprašam pa, je li to vsikdar mogoče? kje zmoreš toliko časa?

Moja misel sedaj je, da je slovenskim starišem neobhodno potreben list, ki bo imel isti smoter ko zgoraj imenovani nemški.

Naši sedanji učiteljski listi — odkritosrčno rečeno — so res samo učiteljski listi. Njih delokrog ni obširen. Njih delovanje koncentrira se v tem, kako učitelju mladino vzgojevati. Gori imenovani list bodi pa za stariše.

Trdno sem prepričan, da bo imel ta novi list mnogo naročnikov, kajti vsaki stariši, kateri le kolikšnakaj ljubi svoje otroke, bodo gotovo njegovi naročniki. — Umeva se pa tudi, da bo vrednik tega lista se potrudil pridobiti si najveljavniše slovenske pedagoge za sodelovalce, ki ga bodo duševno podpirali. In ne samo ti, nego v obče stariši bodo v tem listu svoje misli odkrivali, in radi tega bo njega vrednost tem večja.

Misel sem sprožil. Bog dal, da bi se kmalu uresničila!

J. F.

Narodno šolstvo v Istri.

Odkar imamo ustanovno življenje, imajo v Istri Italijani deželno gospodarstvo v svoji oblasti. Uzroki temu so različni; a glavni so ti, da so vse vlade podpirale — in še podpirajo — Lahe in lahone, a tlačile uboge Slované. Prvi, prebivajoč največ — po mestih, bili so na višji stopinji omike; imeli so tudi potrebne voditelje, kateri so koj spoznali dobroto ustanovnega življenja ter se potrudili, da so prišli na gospodarske stole v deželi, ki je v večini slovanska.

V vse drugačnem položaju je bil slovanski narod takrat, ko nam je zasijala ustanovna zora. Od nekdanj zapuščen, prepuščen lastni osodi, ni imel ubogi Slovan svojih mož, ki bi ga poučevali ter vodili na volilno bojišče, da bi si izbiral svoje zastopnike in branitelje. Slovanski kmetovalec je ostajal doma ali pa je hodil po poti, ki mu jo je kazal zviti Lah, — po poti v lastni propad. Žalostno to stanje se je pričelo zboljševati še le v najnovejšem času in minilo bode še precej časa, da zadobimo Slovani v Istri ono veljavo, katero imamo pravico zahtevati po vseh zakonih zaradi našega števila.

To se mi je zdelo potreba opomniti, ker ravno to stanje nam razjasnjuje več kot žalostni položaj našega narodnega šolstva v Istri.

Lahi, jedini v deželnem zboru, ustrojili so naše občine — po lastnem ukusu — velike s sedežem v kakem laškem gnezdu, da so lažje zadobili tudi tam gospodarstvo. Takim občinam so izročili tudi veliko moč v šolskih zadevah. Pri ustanovitvi in uzdrževanju šol imajo občinska predstojništva (županstva) skoraj prvo besedo. Občine si morajo same zidati šole ali plačevati najemnino, kakor tudi skrbeti za vse druge šolske potrebe. Tukaj tiči uzrok, zakaj imamo v Istri do najnovejšega časa šole malo ne samo tam, kjer je sedež občinskega predstojništva. Te šole pa so laške, ker je županstvo v laških rokah. Laški občinski očetje nimajo srea do ubogih Slovanov, ne privoščijo jim šol po vaseh; nikoli jim ne ostaje potrebne denarja, da bi poravnali dotične stroške, s katerimi se iz občinske denarnice imajo ustanavljati in uzdrževati šole. Zato vidimo, da so zanemarjene še one šole za silo, katere so že dolgo in v katerih poučuje duhovščina malo ne brezplačno.

Ni težko uganiti, zakaj vrla duhovščina dostikrat zanemarja svojo šolo. Sitnosti ima od občinskega predstojništva, katero noče preskrbljevati in plačevati tudi najpotrebnejših učnih pripomočkov; dalje uplivajo od vseh strani, da bi se poučevalo povsema v laščini, ali pa le nekaj; odmerjena jim je tudi z ozirom na velik trud le mala odškodnina. Ker je v Istri premalo slovanske duhovščine, ima ista toliko posla, da se za šolo ne more brigati, ako bi jej odstranili vse zapreke.

Z velikimi občinami, katere zavirajo narodni napredek sploh, združeni so tudi krajni šolski sveti. V vsaki občini je le jeden šolski svet za vse šole vse velike občine, katera je raztresena po več ur hoda ter jo dele mnogo-krat skoraj neprehodna pogorja od občinskega središča kot sedeža krajnemu šolskemu svetovalstvu. Temu zlu so pridružili laški kovači deželnih zakonov še drugo, namreč, da je predsednik šolskemu svetu isti nadžupan, kateri ima že z drugimi občinskimi stvarmi preveč posla, da mu je težko imeti vse v potrebnem redu; zato največkrat zanemarja šolstvo.

V vsakem šolskem svetu sedi dalje le po jeden učiteljev in sicer oni, kateri zavzema prvo mesto v občini. To je voditelj šole v središču občine, ki je najbolj navezan in odvisen od predsednika, kateremu je, kakor smo že povedali, šolstvo deveta briga. In v narodnem oziru ni to na korist slovanski stvari, kajti središče občinsko je laško gnezdo, z laško šolo, z laškim šolskim vodjo. Če tudi je v občini več šol, katere so ali bodo morale biti slovanske, vendar ne bodo imele nobenega svojega zastopnika učitelja v krajnem šolskem svetovalstvu.

Naši šolski sveti imajo še drugih napak in nedostatkov. Isti bi morali imeti redne seje po dvakrat na mesec; a mislimo, da ga ni, kateri bi to točno izvrševal. Znamo take, kateri morda vse leto nimajo več, nego po dve ali tri seje. Kako se tukaj pospešuje n. pr. redno obiskovanje šol, bode pač lahko uganil vsakdo. Ako se starši večkrat opominajo; ako se jim večkrat s kaznijo preti ter se nemarniki o pravem času malo kaznujejo, doseže se že redno obiskovanje; ali če se vse to opusti, je večkrat več klopi v šolah, nego učencev. Pri zdanjih razmerah je nemarnost šolskih svetov skoraj vseč ubogim našim kinetovalecem. Naj bi se starši, neredno šolo obiskujočih otrok, klicali vsako polovico meseca, da se opraviče, morali bi isti vsakokrat izgubiti po ves dan, zanemarjali bi delo ter trošili po nepotrebnem denar.

Vse to pa se prouzročuje, ker nima vsaka šola svojega šolskega sveta, kakor po drugih deželah.

Za boljši in lažji razvoj narodnega šolstva uneti učitelji so spoznali te nedostatke krajnih šolskih svetov ter se trudijo, da bi jih odstranili. Jedino slovansko „Učiteljsko društvo za koprski okraj“ v Dolini je sklenilo na obnem zboru lanskega leta prošnjo do kompetentne oblasti, da bi se preustrojili krajni šolski sveti na podstavi deželnega zakona, kateri v slučaju potrebe dovoljuje ustanovitev več šolskih svetov v jedni občini. Tudi na narodnem shodu (taboru) v Brezovici se je vzprejela taka resolucija in krajni šolski svet v Materiji je tudi v tem zmislu prosil preustrojitve, a vse zaman. Prvo prošnjo je zavrzel koprski, zadnjo volovski c. kr. okrajni šolski svet; na resolucijo, kateri je pritrdilo okoli štiri tisoč naroda, ni se še oziralo.

Pomagaj si človek dalje! Ako se takim željam in potrebam ne pomaga; ako ni moči odpraviti takih zavir, katere mora izprevideti slepec, človek bi skoraj obupal.

„Slovan.“

(Konec prihodnjic.)

Kronika

ljudske učilnice pri D. Mariji v puščavi.

(Nadaljevanje.)

Notranji šolski prostori.

Poslopje se je stavilo z nadstropjem, pa ne povsem, temveč le deloma. Za šolo priredila se je — proti volji občine — le ena soba proti severo - izhodu. Streha nad to izbo bila je toraj poševno prislonjena, tako, da si misliti, da se je del poslopja pozneje prizidal. Pod šolsko izbo naredili so prostore v der-varnico. Učiteljevo stanovanje je pod župnikovem in sestoji iz dveh izb, kuhinje in jedilnice. V sobi proti bregu stanoval je popred hlapec, ki je učitelju pomagal cerkovniška opravila oskrbovati. Sedaj je ta izba učitelju v porabo prepuščena. Klet ima učitelj pod svojim stanovanjem.

Šolski troški.

Kolikor je še iz ohranjenih šolskih računov razvidno, potrošilo se je za potrebo pri tukajšnji šoli v letih:

1847,	46 fl.	5 ² / ₃ kr.	(patron 15 fl. 45 kr.,	dominij 18 fl. 30 kr.,	občina 13 fl. 21 kr.)
1849,	61 „	30 „	(„ 23 „ 40 „	ostanek 37 „ 40 „	pa občina.)
1850,	78 „	25 „	(„ 30 „ 1 „	„ 48 „ 23 „	„ „ „)
1851,	73 „	55 „	(„ 26 „ 53 „	„ 47 „ 1 „	„ „ „)
1852,	113 „	52 „	(„ 40 „ 26 „	„ 73 „ 26 „	„ „ „)

Da so l. 1852 troški tako močno poskočili, temu je bil vzrok najemščina, ki se je morala od najete šolske izbe in učiteljevega stanovanja plačevati.*)

Koliki so bili šolski troški v poprejšnjih in poslednjih letih do 1870 o tem nimamo nikakih izkazov.

Šolsko okrožje.

Se je li šolsko okrožje že pred letom 1850 natančno določilo ali ne, nam ni znano. Iz tega leta pa je še ohranjena listina, iz katere izvemo, da je bila k šoli D. Marije v puščavi vsolana občina Činžat, (Ruta in Činžat); iz občine sv. Lovrenca pa hišne štev.: 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 112, 115, 119 in tovarnica; iz Rottenberga hiš. štev.: 17, 43, 46, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 69; iz Kumena hiš. štev.: 55, 56, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73 in 74.

Župnijska in šolska občina bile sta tedaj enako veliki, kakor še dandanašnji.

*) Po koliko je moral verski zaklad kot patron, dominij in občina k vsakoletnim šolskim troškom prilagati, to so določevali dvorni ukazi z dne 10. dec., 5. avg. in 8. maja 1788; potem gubernijski razglas z dne 3. maja 1789 in pa navodilo za okrožne urade v šolskih stvareh v 4. oddelku izdano v Gracu dne 16. dec. 1786.

Šolsko obiskovanje.

Kolikor se starejši prebivalci v župniji še spominjajo, pohajalo je početkom kakih 20, pozneje kakih 30—50 učencev v šolo. Ko se je pa korist šole čedalje bolj spoznavala, jelo se je tudi obiskovanje šole izboljšavati tako, da je l. 1850 že 78 učencev v šolo hodilo. V letih 1850—1870 je bilo po 80—90 šolo obiskajočih otrok.

Se je li že pred l. 1850 tudi po nedeljah poučevalo, ne vemo. Kakor priča še ohranjen zapisnik, bilo je l. 1850, 35; v letih 1853—1858 pa 20—25 učencev v nedeljski šoli.

Patron.

Patron tukajšnje župnije in šole je bil verski zaklad in nja zastopnik deželni glavar, kateri je izvrševal vse mu pripadajoče pravice in dolžnosti.

Učitelji.

Prvi trije učitelji, namreč Weistegger (1814—1816), Mayer (1816) in Dimež (l. 1817) bili so tukaj začasno nastavljeni.

Prvi stalno nameščen učitelj je bil J. Hoisel, doma iz Selnice. Tukaj je deloval od l. 1821—1825. Od tod se je podal k sv. Križu pri Ljutomeru, kjer je tudi umrl.

Nja naslednik je bil Frane Jakob*) roj. pri sv. Lovrencu v puščavi, od l. 1825—1848. Ta mož je bil za svoj čas dovolj izobražen ter je tudi kot učitelj mnogo veljal. Zlasti je nja strogost še do današnjega dne v spominu ljudstva ostala. V poslednjih letih svojega službovanja pa se je v razne spletakarije zamotal ter se je z ljudmi tako hudo sprl, da je bil prisiljen svoji službi odpovedati se. Storil je to dne 25. marca 1848. l. podavši se v zasebno življenje. V Tacerjevi hiši, katero si je bil že kot učitelj kupil, živel je odsihdob kot krčmar. Umrl je dne 1. marca 1863. l. Nja pozemeljski ostanki počivajo na domačem pokopališču. Vzdana nagrobna plošča ima ta-le napis:

„Hier ruhet Herr Franz Jakopp
Gestorben am 1. März 1863 im 60. Lebensjahre.“

Izpraznjeno službo je Janez Kocmut od 16. aprila do 18. septembra provizorično oskrboval.

Z dekretom z dne 9. avg. 1848. l. štev. 2157 je škofijski konzistorij v Gradcu Franca Vučnika stalnim učiteljem tukaj imenoval. Ta mož se mora k najboljšim tukajšnjim učiteljem prištevati. Po svoji izobraženosti, katero si je po neutrudnem učenju in čitanju pridobil, prekosil je vse svoje stanovske sovrstnike. Pri tem pa je bil ljubeznjiv prijatelj otrok in jako vesten in sposoben učitelj. Obžalovati je samo, da je čez malo časa, namreč 1853. l. ko je 4 leta, 7 mesecev in 25 dnij tukaj služboval, to mesto zapustil, preselivši se na Muto.**)

*) On sam se je napačno pisal Jakópp.

**) Fr. Vučnik in nja brat Mihael Vučnik sta doma pri Kozolu v bližnjem trgu sv. Lovrenca. Oba sta bila vrli učitelja. Sedaj živita v pokoju v Selnici pri Dravi.

Janez Kocmut se sedaj drugokrat odloči, da začasno oskrbuje izpraznjeno učiteljsko službo. V tej lastnosti je bil tukaj od 7. maja do 20. julija 1853. l.; potem pa se mu je služba stalno podelila. Ostal je tukaj do 25. decembra 1858 l. Mnogo težav mu je bilo prenašati, kajti je skoraj ves čas poučeval pri cestnem pekarji, kjer je bilo radi vednega nemira v krèmi prav težko uspešno učiti. Z dekretom z dne 27. oktobra 1857. l. štev. 3558 bil je v Ruše premeščen, kamor je dne 22. decembra 1858. l. odšel. *)

Martin Forko je sedaj začasno oskrboval službo do 29. junija 1859. l. **)

Vincenc Kocmut, kateremu se je služba stalna podelila, ostal je tukaj od 1859—1875. leta.

Pomožni učitelji.

Kot pomožni učitelji, katere je ljudstvo sploh kantorje (Cantor) imenovalo, službovali so tukaj: Franc Meško l. 1843; Jernej Marko l. 1845; Martin Priesternik l. 1848; Jožef Stöger l. 1863.

Učiteljski dohodki.

Ker je bila popred orglarska, cerkovniška in učiteljska služba zedinjena, zato je tudi učitelj večino svojih dohodkov vlekkel iz zedinjene orglarske in cerkovniške službe, med tem, ko kot učitelj dostikrat določenega plačila ni imel.

Dohodkov tukajšnjih učiteljev ni možno več natančno določiti, toliko se pa sme reči, da za svoj čas niso bili ravno slabi.

Od leta 1848 dobival je učitelj iz verskega zaklada po 70 fl. 26 kr. in iz šolskega zaklada po 25 fl. vkup po 95 fl. 36 kr. na leto stare veljave. Nadalje je imel imenovano zbirco ajde. Dobival je po 15—20 mernikov ajde, ki je po odbitih troških še kakih 50 fl. vredna bila. Največ je pa dobival od cerkvenih opravil, katera so se tukaj, ker je bilo prebivalstvo dokaj premožno, jako dobro plačevala.

Šolnine se je početkom po 2 fl., pozneje 1 fl. 57 $\frac{1}{2}$ kr. od glave plačevalo, kar je na leto okoli 100 fl. zneslo.

Učitelj Fr. Vučnik piše o svojih tukajšnjih dohodkih tako-le: Kot učitelj dobival sem takrat šolnino od otroka po 2 fl. v srebru, kar je znašalo okoli 160 fl. na leto; razun tega je donášala žitna zbirca po odračunjenih troških, recimo 16 vaganov ajde po 3 fl., 48 fl. Cerkovniški in orglarski dohodki so bili še koj zdatni, ker sem nekaj vlekkel iz ustanov, nekaj od pogrebcev, nekaj pa kot orglar za orgljanje pri pétih mešah itd. Po vsem vkup smem računati 400 fl. letnih dohodkov iz zedinjene učiteljske, orglarske in cerkovniške službe, — za tedajni čas še kaj dobro plačilo, ker je takrat 400 fl. več zaleгло, kakor sedaj 600 fl.

Pomožnega učitelja je moral stalni učitelj z vsem, razun obleke, preskrbeti. Daval mu je tudi, kakor je bilo nja premoženja, večje ali manje letno

*) V Puščavi se je odločil ruški učitelj Frenkovič, ki se je pa rajši službi odpovedal, nego da bi jo bil tukaj nastopil.

**) Po odhodu Kocmutovem se je hočki pomožni učitelj Fr. Jurko semkaj odločil. Ker ga pa takratni kurat Skof nikakor ni hotel sprejeti, češ, da je preotročji, se je mesto nja M. Forko sem poslal.

plačilo, nekaj malega dobival je pomož. učitelj tudi od pogrebov. Obče pa je nja letni zaslužek le redkokedaj več nego 50—60 fl. znašal.

Šolsko-cerkveni opravilni odbor.

Z deželnim zakonom z dne 17. avgusta 1864. l. vpeljali so se šolsko-cerkveni opravilni odbori. Delokrog teh novih oblastij obsegal je vse šolske zadeve, izvzemši pouk, ki je tudi še zanaprej izključljivo pod cerkvenim nadzorstvom ostal. V obče je opravljal ta odbor vsa tista opravila, katera opravlja sedaj krajni šolski svet.

Odbornike volili so občinski zastopi in sicer iz vseh všolanih občin le v enem volečem oddelku. Takoj po volitvi si je odbor izvolil tudi svojega načelnika. Po koliko udov je tukajšni cerkveno-šolski odbor štel, nam ni znano.

Delovanje tega odbora pa se je še le potem začelo, kadar ga je odposlanec okrajnega glavarstva v nja delokrog upeljal. Doba nja delovanja trpela je tri leta. Ko je ta čas dotekel, volilo se je z novega na isti način, kakor popred.

Prva volitev cerkveno-šolskega opravilnega odbora je bila tukaj l. 1864; druga pa 1868. Obakrat je bil Jožef Korman, posestnik v Ruti v načelnika izvoljen.

Ko se je proglasila nova šolska postava dne 15. maja 1869 l. prenehalo je delovanje tega odbora gledé šole, in vsa dotična opravila prevzel je krajni šolski svet.

Šolsko nadzorstvo.

Nadzorstvo in vodstvo vsega šolstva bilo je početkom deloma v rokah posvetnih oblastij; za cesarja Franca I. pa se je po vsem duhovskim oblastim izročilo. Po polit. ust. (§ 1 in § 2) je bil prvi in neposredni nadzor v vsakem kraju izročen tamošnjemu dušnemu pastirju, njega pa je nadzoroval dekan. Le-ta se je imenoval okrožni šolski nadzornik, in bila mu je dolžnost, da vsako leto vsaj jedenkrat vsako šolo v svoji dekaniji obiše, in o njenem stanju natančno poročilo konzistoriju odposlje.

Navadno je dekan ob koncu leta šole obiskal. Pri tej priložnosti vršila se je očitna skušnja. Tukajšni okrožni šolski nadzornik je bil vsakčasni Hočki župnik ali pa nja namestnik.

Pri vsakem konzistoriju je bil škofijski šolski nadzornik (Diözesan-Schul-Oberaufseher), ki je bil ob enem kanonik, ter je šolstvo pri posvetnih oblastvih zastopal. Za časa, ko je pripadal del slov. Štajerja k sekovski škofiji, bili so višji šolski nadzorniki:

Franc Sal. Gruber 1846—1849

Matija Gruber 1849—1855

Janez Gödl 1855—1859.

Dne 4. septembra se je sedež labodske škofije od sv. Andreja na Koroškem prestavil v Maribor, ter se je poprejšnji slovenski del škofije združil z lavantinsko. Od tistega časa bili so višji šolski nadzorniki:

Janez Vošnjak 1859—1864

Lovrenc Vogrin 1864—1868

Ignac Orožen 1868—1870.

Ko se je dežela početkom leta 1859 politično v okrajna glavarstva razdelila, nastavili so se tudi čisto svetni šolski nadzorniki, ki so prilično šole obiskovali. Od teh so nam znani:

Janez Hermann
Dr. Anton Jariš
Dr. Franc vitez Močnik.

(Dalje prih.)

Narodno blago.

XXVIII.

Rastlina tobak.

V vasi „Podvrh“ blizu Mozirja pride pred mnogimi leti, ko še ljudje duhana niso poznali, hudič k nekemu kmetu, katerega posestvo je ne daleč od malega hriba stalo. On podeli kmetu neko rastlino rekoč: „Vzemi to in si en del zreži, ter ga kadi, drugega pa v svoj vrt vsadi.“ Ta rastlina je bila tobak, a hudič ni kmetu povedal imena, ampak on mu je velel: „V treh letih pridem zopet, in če do tega ne izveš za ime, boš moral z mano iti.“ Kmetu je rastlina prav dobro dopadla, ali ko zadnje besede sliši, se zelo prestraši. Hudič je odšel, in kmet je od zdaj naprej dobro gospodaril. Ali preteklo je prvo, drugo leto, in jel je žalovati, ker še nič ni mogel izvedeti imena te njemu pridonosne rastline. Prišel je zadnji dan. On sedi ves žalosten za mizo in premišljuje. Ravno v tem času pa stopi neka beračica skoz vrata, ter prosi za mali dar. Ko pa ona kmeta tako žalostnega vidi, vpraša ga: „Kaj pa vam je, dragi oče, da ste tako žalostni?“ Kmet pa odgovori: „Kaj ne bi bil, ker danes pride hudir po mé.“ „Zakaj pa“ vpraša babica? Kmet ji zdaj začne obširno celo prigodbo pripevedovati, katero je pred tremi leti s hudičem doživel. Babica mu reče: „Jaz vam bom iz zadrege pomagala, le ostanite tukaj, jaz pa grem v vrt peklenščeka čakati.“ Res kmalo se ta pripelje v zlati kočiji, pa dreči proti vrtu. Med potom si pa poje:

„Je dobro za mé,
Da kmetek ne vé,
Da je meni hudiček ime.“

Ko on babico v vrtu pri tobaku zagleda, jame na vse grlo kričati: „Baba beži, da mi tobaka ne pomandraš.“ Ko to žena sliši, hitro proti hiši zbeži, ter kriči: „Tobak je, tobak je.“ Hudič še ni stopil skozi duri, ko že zasliši besede: „Tobak je, tobak je.“ On se hitro spravi na svoj voz, in od tega časa ni bilo o hudiču več duha ne sluha.

Dopisi.

S Kranjskega. (O našem šolstvu.) Večja živahnost pride v kranjske učitelje o času okrajnih učiteljskih konferencij. Na Štajerskem vzbujajo nekoliko živahnost tudi okrajna učiteljska društva, o katerih pa na Kranjskem

ni več sluha in duha. V prejšnjih letih so bila nekatera taka društva tudi pri nas, n. pr. v Črnomlji, Radovljici, Postojni, Krškem; zdaj pa daje malo-katero društvo učiteljsko na Kranjskem kaj glasu o sebi, še celo o ljubljanskem „slov. učitelj. društvu“ in „Krain. Lehrerverein“ je malo čuti. Narodni okrajni učiteljski zbori bodo pri nas največ meseca julija in avgusta; koncem poslednje imenovanega meseca bode pa menda v Ljubljani tudi deželna učiteljska konferencija, katere na Kranjskem že 6 let ni bilo. Dan in dnevni red nista še znana. Najbrže bode se posvetovalo zopet o učnih načrtih od l. 1874, kajti treba jih bode v nečem predruščiti, namreč z ozirom na novo postavo od 2. maja 1883 in minist. ukaz od 8. junija 1883 ter z ozirom na drugi deželni jezik (nemščino), kateremu je pri nas na onih šolah, kjer je obligatni predmet, več ur odločenih, kakor materinskemu učnemu jeziku. Ako bode obveljal predlog učiteljev, znižalo se bode to število nekoliko, da si se ne namerava, da bi se nemščina izključila iz čveterorazrednic; morebiti se nekoliko nemščine pusti tudi trirazrednicam. Napačno pa bi bilo, da bi se nemščina obdržala na dvorazrednicah. Na enorazrednicah se pa na Kranjskem nikjer nemščina ne poučuje, kakor se to z velikim trudom godi na slovenskem Štajerju, kjer pa bode to v bodoče še posebno težko, ko ne bode šlečno šolsko obiskovanje tako natančno več. Do zdaj so pač štajerske slovenske šole, celo enorazrednice, lepe vspehe imele v nemščini (tudi v drugih predmetih). kakor se prepričam pri učencih, kateri iz štajerskih šol prihajajo v našo meščansko šolo. To kaže z ene strani, kako strogo so nadzorniki nemščino terjali, pa kako pridni so bili učitelji in učenci! — O kranjskem šolstvu, kakoršno je zdaj, Vam morem priobčiti sledeče podatke: Za aktivitetne plače kranjskih ljudskih učiteljev se ima letos porabiti iz deželnega normalnega šolskega zaklada svota 216414 gld. Od teh novcev pride na letne plače 192573 gld., na doklade za dopolnitev plače 1700 gld., na starostne doklade 12145 gld., na funkcijske doklade 6135 gld., na dopolnitve funkcijskih doklad 175 gld., za stanovino 1038 gld., za remuneracije 2618 gld. Iz dotičnega poročila je razvidno, da imamo na Kranjskem vseh javnih ljudskih šol 267 z dvorazrednimi dekliskimi šolami v Rudolfovem, Črnomlji, Kočevji, Ribnici in Kamniku vred; 167 je enorazrednih, 62 dvorazrednih, 17 trirazrednih, 21 štirirazrednih. Učiteljskih mest je 424, in sicer 27 v prvem, 130 v drugem, 128 v tretjem in 139 v četrtem službenem razredu. — O šolskem obiskovanju imam podatke od l. 1882. Takrat je bilo na Kranjskem od 54.471 za šolo godnih 43.476 šolo obiskajočih otrok, t. j. 80%. Najboljše šolsko obiskovanje je bilo v radovljskem okraju, kjer je bilo 93% šolo obiskajočih, najslabše pa v novomeškem in krškem okraju, t. j. 64%. Iz tega razvidite, da je kranjsko šolstvo še nekoliko slabše nego spodnještajersko, da si je poslednje precej slabše nego je šolstvo na srednjem in nemškem Štajerju. V mnogih farah na spodnjem Štajerskem, kakor na Kranjskem, manjka še podružnih šol, n. pr. v Raihenburgu ob Savi itd.

J. L.

Iz Ljubljane. 29. dne maja 1884 se je vršila v mestni dvorani uradna učiteljska konferenca za Ljubljansko mesto ter trajala od 8. do 11. ure. Poročilo okrajnega šolskega nadzornika, viteza L. Gariboldija, o raznih šolskih zadevah mestnih šol: o šolski disciplini, rednosti, vspešnem podučevanju itd. se je glasilo jako ugodno in dela čast ljubljanskemu učiteljstvu. Vážna je bila druga točka v sporedu: ktere premembe naj se v učnem načrtu za petrazredne ljudske šole v prihodnji deželni učiteljski konferenci nasvetujejo. G. A. Žumer, ki je o tem poročal, je stavil dobro premišljene na dotične šolske postavne in ministrske ukaze se opirajoče nasvete in predloge ter jih prav spretno vtemeljeval: kako potrebno je, vsaj nekoliko skrajšati v viših razredih šolski poduk, ker po tri ure zdržema trajajoče sedenje pač ne more za mladino zdravo biti, kratko razvedrilo pred tretjo uro pa v smislu postave tu

še mogoče ni, ker so celo srednje šole v tem oziru na boljšem, kakor višje ljudske; ker se domače učenje in izdelovanje nalog onemogoči; ker revniši starši otroke okrog poldneva doma potrebujejo itd. Da se nemščina začne učiti še le v tretjem razredu, o tem ni več razgovora, ker je reč po sl. ministerstvu določena; le razdelitev učnih ur je treba še dovršiti v tem dvojnem obziru, da se v prvih dveh razredih le v domačem jeziku podučuje in v višjih razredih število učnih ur skrajša kolikor mogoče, da se pri tem kar nič ne krati smoter, ki ga ima ljudska šola zlasti z ozirom na tukajšnje okoliščine doseči. Tudi g. Belè je kazaje na druge dežele, kjer se dvojni jezik govori pa z drugim jezikom ne pričinja precej učenje, dobro razložil, kako spreten učitelj po pametni metodi po tej razdelitvi laže in vspešniše zaželen namen doseže. Pri dotičnih volitvah se je dosedanjim gospodom spet zaupanje skazalo.

—?—

Novice in razne stvari.

[C. k. dež. šolski svet štajerski] je dovolil, da se dvorazredna ljudska šola v Studencah (Brundorf) pri Mariboru s prihodnjim šolskim letom 1884/5 razširi v trirazrednico.

[Gosp. prof. dr. Karol Glaser]. učen naš rojak prejel je od naučnega ministerstva častno ponudbo, da nadaljuje in dovrši ethimologički sanskrtski slovar, ki ga je pričel februarja meseca 1884 v Pragi umrši česki učenjak Vaniček. G. prof. dr. Glaser je to Slovence in njega častečo ponudbo vzprejel, svoje potovanje v Pariz odložil, ter se pred kratkim podal iz Dunaja v Prago. Slovenci si pač smemo čestitati, da štejemo mej svoje odločno narodne može učenjaka, katerega izvanredno zmožnost pripoznala je cesarska akademija znanostij in sedaj zopet naučno ministerstvo.

[Šolska tednica.] Na neko vprašanje je, kakor se „Slovenec“ piše, dež. šol. svet štajerski odgovoril, da dekani in župniki smejo na ogled zahtevati šolske tednice, kjer se zapisuje tudi tvarina iz verozakona obravnavana.

[Osnovne šole hrvaške.] Na Hrvaškem in v Slavoniji je bilo preteklega leta 1234 začetnih šol in 1776 učiteljev, v 1221 poslopjih. Stroški za te šole so iznašali 960.388 goldinarjev. Za šolo sposobnih otrok obojega spola je bilo 181.488, ali v šolo jih je hodilo samo 104.912, a 76.576 jih je ostalo brez vsakega pouka, to je 42% od vseh otrok. Meščanskih šol je 17, in sicer 10 za dečke in 7 za dekleta, za katere se je izdalo lani 95.583 goldinarjev; torej iznašajo vsi stroški za osnovne in meščanske šole 1.055.971 goldinarjev. — V bivši Krajini je še 17 osnovnih šol v katerih je učni jezik — nemščina.

[Za zidanje novih šol in za razširjanje premajhnih šolskih poslopij] podarila je kranjska hranilnica 6000 fl. Po sklepu deželnega šolskega sveta od teh denarjev dobé: Poljane in Dolenjavo pri Ribnici po 500 fl., Slavina 150 fl., Ustije 200 fl., Ostrožno brdo 300 fl., Št. Peter na Netranjskem 150 fl., Dolenji Zemon 100 fl., Vrbovo 100 fl., Gorenji Logatec 500 fl., Doblje 1000 fl., Kropa 500 fl., Peče 500 fl., Št. Jurij pri Izlakah 700 fl.

[Na česki univerzi] je dosedaj vpisanih 1317 poslušalcev in sicer 737 rednih pravnikov in 1 izvanreden, 347 zdravnikov rednih in 6 izvanred-

nih; 159 modroslovcev, 12 izvanrednih poslušalcev na filozofični fakulteti in 55 lekarničarjev. Omeniti nam je, da so vseučilišča poleti slabše obiskovana nego pozimi.

[Slovanski odbor] se je vstanovil pri osrednji knjižnici pedagoškega muzeja v Parizu, katerega naloga bo, slavna dela in časopise slovanske prebirati in važnejše sestavke predstavljati. „Revue pedagogique“, muzejni list bo poročal bralcem o vsem, kar se tiče poučevanja v slovanskih deželah. — Francoski naučni minister, kateri je to pismo naznanil vredniku časopisa „Komensky“ v Olomucu pozivlje končno česke pisatelje, naj pošiljajo svoje spise „slovanskemu odboru“ v Pariz ali zastonj ali pa v zameno.

[Volila milijonarja.] V Carigradu umrl je pred kratkim grški bankir Zarifi, ki je sporočil poldrugi milijon frankov za dobrodelne namene. Posebno veliko je volil grškim učnim zavodom. Po 25.000 frankov dobé učilnice v Fanaru, v Galati, v Bulukli, 25.000 frankov za uboge Turke, 10.000 frankov za Armence v Carigradu, 20.000 frankov za vseučilišče v Atenah. Razen tega pol milijona frankov za grške šole v Plovdivu, Drinopolji in v Burgomu.

[Novo mesto.] Z najvišjim sklepom z dne 9. p. m. so se toplice Schönau na Českem povzdignile v mesto.

[Koliko ima človek las na glavi.] Angleški zdravnik Wilson je, preiskovaje kožne bolezni na glavi, s silno potrpežljivostjo raziskoval poprečno število las. Resultat tega preiskovanja bil je ta: Na vsak štirijaški palec je 1066 las, in ker znaša površje glave okolu 120 štirj. palcev, ima normalna človeška glava povprek 127.920 las.

[Zeleno solnce.] Prikazen zelenega solnca je nekaj najnovejšega. Od 1. 1831, ko se je videlo solnce v Evropi in Ameriki modro, ni bilo videti nič podobnega. Še le pred nedolгим časom so prišla poročila o podobnem pojavu, katerega so opazovali na nekterih krajih tropičnega pasu po znanem velikem vzbuku na Javi, s katerim je ta pojav gotovo v zvezi. Tako je bilo na Ceylonu solnce zeleno v dobi od 9. do 12. septembra. Pri vzhodu je bilo popolnoma zeleno, na to se je spremenila barva v krasno modro, kakor je plamen gorečega žveplja. V cenitu se je pa menjavala barva med višnjevo-modro, zeleno in popolnoma modro. Solnčni obroč je imel pri tem popolnoma določen obris brez žarkov in je dajal opoldne tako svetlobo, kakor luna po noči. Pri zahodu je bilo solnce tako, kakor pri vzhodu. V Ongoli v Indiji so vse to dva tedna opazovali. V Sundaju pa od 9. do 15. septembra. Ondotni opazovalec pripoveduje, da je bilo 9. sept. solnce ravno pred zahodom belo kot čisto srebro in ni bilo videti nobenega žarka. Pa kmalu je postalo popolnoma zeleno. Znamenito je posebno to, da so bile tudi zvezde z luno vred zelene. Naj pozneje so zeleno solnce opozovali v Argentanu, namreč še le v januarju.

[Koliko se porabi papirja?] Po poročilih francoskih listov potrebuje na leto: Anglež $11\frac{1}{2}$, Amerikanec $10\frac{1}{4}$, Nемец 8, Francoz $7\frac{1}{2}$, Italijan in Avstrijanec po $3\frac{1}{2}$, Španjec $1\frac{1}{2}$, Rus 1 funt, Meksikanec 2 funta papirja. Na vsej zemlji je 3985 papirnic, katere dogotové na leto 952 milijonov kilogramov papirja. Polovica potrebuje se za tisk, za časnike same 300 milijonov kilogramov.

[Zahvala in prošnja.] Od mnogih šolskih voditeljev na spodnjem Štajerskem sem prejel odgovore na vprašanja zastran svoje štajerske zgodovine, ki se je že tiskati pričela. Tem gg. tovarišem se za njihov trud lepo javno zahvaljujem, kajti posebej ne utegnem slehernemu pisati. Druge pa, kateri mi še niso odgovorili, ne vem, ali bi jih še prosil ali ne.

Krško, dne 29. maja 1884.

J. Lapajne.

[Površje morja.] Atlansko morje zavzema 79,721.174, indijsko 73,325.872 južno morje 161,125.673 km². Severno ledeno morje meri 15,300.000, sredozemsko morje 2,885.522, baltiško 400.000, rudeče morje 450.000 kilometrov itd. Površje vsega morja na zemlji znaša 374,057.712 km². površje kopne zemlje pa samo 136,056.379 km².

[Sad ponemčevalnih šol.] Nekemu učitelju ob Dravi na Štajerskem je došlo od Slovence mu pisano nemško pismo, katerega vsebino si ne moremo kaj, da ga podamo čest. „Pop.“ bralcem od besede do besede, od pičice do pičice. Evo ga brez vsakega komentara: Von nigeliebten Herzen ersuche ich, den Herrn Schul; Lehrer um eine Gnädige Nachsicht, über den Franz Kollmann, in welchen vorthteile, ich im sehr nothwendig in Gebrauchnis von der Schule vernommen, und fir mich ausgeholfen hat.

Ludwig Kollmann Vetter.

Vabila.

„Savinjsko učiteljsko društvo“ priredi dne 19. junija t. l. izlet na Oljsko goro nad Braslovčami, kjer obhaja občni zbor in desetletnico društvenega obstanka s sledečim vzporedom: 1. Ob 9. uri zjutraj v cerkvi na Oljskej gori sv. maša, pri kateri poje učiteljski pevski zbor; 2. Zapisnik zadnjega zborovanja; 3. Slavnostni govor; 4. Volitev novega odbora; 5. Nasveti; 6. Skupni obed. Petje. Pri nengodnem vremenu odloži se zborovanje na četrtek 26. junija t. l. Čestite društvenike. kakor tudi vnanje gg. učitelje in prijatelje šole sploh k obilnej udeležbi vljudno vabi odbor.

Učiteljsko društvo ljutomersko bo imelo v četrtek 19. junija svoje redno zborovanje v Vrzejah. Govoril bo velečastiti g. župnik Lovro Janžekovič o Vržejski kroniki in g. Josip Freuensfeld o ruskem Pestalozzi-ju S. Račinskij-em. K obilni udeležbi vabi odbor.

Konjiško učiteljsko društvo zborovalo bode 3. jul. t. l. ob 10. uri dopoldne v Čadranu. Vzpored: 1. Zapisnik in dopisi; 2. O telovadbi, praktično z učenci (g. Pirh); 3. O bučeloreji (g. Malenšek); 4. Učni poskus iz pisalno-bralne metode (g. Velki); 5. Nasveti. K obilni udeležbi vabi odbor.

Razpisane učiteljske službe.

Nadučiteljska služba v Ribnici (Reifnig) v marenberskem — in učiteljska služba v Plešivcu v šoštanskem okraju, III. pl. razred in stanovanje — do 25. junija. — Podučiteljske službe in sicer: v Sloveogradcu po II. pl. r. in Ribnici (Reifnig) ter v Vuzenici (Saldenhofen) po III. pl. r. — vse do 15. junija. — Na trirazrednici v Apačah (Abstall) pri Cmureku službi nad- in podučitelja, IV. pl. r. in stanovanje; — na 5 razrednici v Gnasu (okr. Feldbach) III. pl. r. in v Stiwoll (okr. Gradec) IV. pl. r. poduč. službi — vse do konec junija t. l. — Na ptujski okoliški šoli, III. pl. r. poduč. služba do 10. julija.